omandas N-i juhatusel laialise tutvuse. Koolide venestamise aja alul lahkus ta 1885 koolipõllult. N. oli väga viljakas vaimulik kirjanik; ta sulest on ilmunud üle 30 suurema ja väiksema vaimuliku raamatu, peamiselt tõlked saksa keelest, samuti mõned kooliraamatud; ta on teinud rohkesti kaastööd ka „Ristirahva Pühhapäeva Lehele". N-i töist mainitagu: „Iggapävased Ärratamisse heäled" (Tall., 1863; 4. tr. Tartu, 1901), „Piibli-Katekismus" (Tartu, 1865), „Meie Issanda Jesusse Kristusse pühha kannatamisse aeg" (Kuressaare, 1868), „Ristikoggudusse luggud" (Tartu, 1869), „Õppetus koli-piddamisest ning laste kasvatamisest" (*ibid.*, 1873), „Paasto jutlused" (*ibid.*, 1874), „Uus Iggapävane ramat ehk vaimolikko varra kastike" (*ibid.*, 1876), „Ussoõppetuse pegel" (*ibid.*, 1878), „Käsk ja Evangelium" (*ibid.*, 1878), „Igavese elu ja igavese hukkatuse peegel" (*ibid.*, 1887), „Suur äralepitamise päev" (*ibid.*, 1890); peale selle on ta ms. avaldanud arvutamise, geograafia ja vene keele õpperaamatuid.

H e r m a n n, E. kirj. ajalugu, lk. 505; „Eesti Postimehe Missioni-Leht" 1896, nr. 21, 22 (W. N-i autobiograafia); Simuna kirikuõpetajalt H. M ä g g i s'elt saadud andmed. *J. K.*

NOTKE (Notken, Nodcken), Bernt (Bernd), maalija ja kujunikerdaja, sünd. umb. 1440 Saksas Ratzeburg'i lähedal, asus a-st 1467 Lüübekis, kus sai juulis 1481 linnakodanikuks. N. oli korduvalt tegev välismail, ms. Aarhus'is ja Stokholmis, kus toimis 1493 Rootsi riigi müntmeistrina. Alates märtsist 1498 asus ta jälle Lüübekis; surn. enne 12. V 1509 seals. — Jätkates Lüübeki kunstipärimusi ja andes neile ühtlasi uut suunda, kujunes N. tähtsaimaks maalijaks ja kujunikerdajaks Läänemere ümbruskonna mail keskaja lõpul. Ta töid iseloomustavad tore-dekoratiivne kogukäsitlus, silmatorkav figuuride kehalisus ja sageli ohjendamatu realism. N. tähtsaimad tööd on: Lüübeki toomkiriku triumfrist (1477), Aarhus'i toomkiriku peaaltar (1479), Tallinna Pühavaimu kiriku peaaltar (1483) ja Niguliste kiriku altaripilt (selle kohta on viimasel ajal püstitatud hüpotees, et see töö, vähemalt osaliselt, põlvneb ainult ta töökojast) ja Püha Jüri grupp Stokholmi Nikolai kirikus (1489).

T h i e m e - B e c k e r XXV (1931); F r. B r u n s, Meister B. Notkes Leben (teoses „Nordelbingen" II, 1923); A. G o l d s c h m i d t, Lübecker Malerei und Plastik bis 1530 (1889); W. N e u m a n n, Werke mittelalterlicher Holzplastik und Malerei in Livland und Estland (1892); E. v. N o t t b e c k, W. N e u m a n n, Geschichte und Kunstdenkmäler der Stadt Reval, 2. anne (1899); J. R o o s v a l, Die St. Georgs-Gruppe der Stockholmer Nikolai Kirche (Jahrbuch der königlichen preussischen Kunstsammlungen XXVII, 1906). *O. F.*

NUUT (Nuth), Jüri, matemaatik, sünd. 28. VI 1892 vkj. Peterburis malmivalamismeistri pojana, lõpetas a-l 1914 sealse ülikooli füüsika-matemaatikateaduskonna, võttis 1916—18 osa Maailmasõjast ohvitserina, toimis 1921—23 õpetajana Narva ühisgümnaasiumis ja 1923—28 Tartu E. Noorsoo Kasvatuse Seltsi tütarlastegümnaasiumis. Omandanud 1926 dr. phil. nat. astme Tartus, oli N. 1928—36 matemaatika dots-ks Tartu ülikoolis; ta on toiminud a-st 1936 matemaatika ja mehaanika erakorralise prof-na ja a-st 1937 korralise prof-na Tallinna Tehnikaülikoolis (a-ni 1938 nimetusega Tehnikainstituut). — N. on avaldanud tööd: „Topologische Grundlagen des Zahlbegriffs" (*Acta* A XV$_5$, Tartu, 1929), „Über die Anzahl der Lösungen der Vierfarbenaufgabe" (*ibid.* A XV$_3$, Tartu, 1929), „Über die Vierfarbenformel" (*ibid.* A XV$_4$, Tartu, 1929), „Millest kõneleb Einsteini relatiivsuseõpetus" (Tartu, 1930), „Eine arithmetische Analyse des Vierfarbenproblems" (*Acta* A XX$_7$, Tartu, 1931), „Einige Bemerkungen über Vierpunktaxiome" (*ibid.* XXIII$_4$, Tartu, 1932), „Eine nichteuklidische Deutung der relativistischen Welt" (*ibid.* A XXIX$_3$, Tartu, 1936), „Ansätze zu einer expansionistischen Kinematik" (Publications de l'Observatoire Astronomique de l'Université de Tartu XXVIII$_4$, Tartu, 1935) ja „An Income-Tax Based on the Pareto Law" (Tallinna Tehnikainstituudi Toimetused A$_2$, Tall., 1937); peale selle õpperaamatud: „Geomeetria keskkoolidele" I—III (Tartu, 1932—33), „Matemaatika kursus keskkoolile" I, II (*ibid.*, 1934—35; koos J. Kuulberg'iga), „Staatika alged" (*ibid.*, 1937) ja kirjutisi ajakirjus.

Isikl. saadud andmed. *G. R-o.*

NÕMMIK, Anton, põllumajandusteadlane, sünd. 20. XI 1882 vkj. Viljandi-

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 221